

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.6, maj 2015

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Kim Steen Ravn

Tilsyn ved ph.d.-stipendiat Sophie Bønding

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

Indledning til “Ragna-Roke, (et dansk Æmter)”

ved Jon Tafdrup

Indhold

- 1 Overordnet karakteristik
- 2 “Ragna-Roke” – scene for scene
 - 2.1 Motto
 - 2.2 Forord
 - 2.3 Første scene
 - 2.4 Anden scene
 - 2.5 Tredje scene
 - 2.6 Fjerde scene
 - 2.7 Femte scene
- 3 Danne-Virke som baggrund
- 4 Anvendt litteratur

1 Overordnet karakteristik

“Ragna-Roke, (et dansk Æmter)” udkom den 25. november 1817 i fjerde og sidste hæfte af *Danne-Virke* 3.

Helge Toldberg har karakteriseret værket som et eskatologisk gådedigt, dvs. et digt om verdens undergang og mulige genopstandelse, der tager afsæt i eddamytologien. Han peger på Grundtvigs fortolkning af ragnarok som forudsætning for Luthers nådeforkyndelse; dvs. at beskrivelsen af de sidste tider i den nordiske mytologi reflekterer den kristne frelse, hvorved ragnarok i Grundtvigs optik skal udlægges som en rensende (lutrende) begivenhed (Toldberg 1950, s. 80-82). Værket er et poetisk modstykke til et andet af Grundtvigs værker, nemlig den historiske afhandling *Udsigt*

over *Verdens-Kroniken* fornemmelig i det Lutherske Tidsrum, som udkom den 30. september 1817. “Ragna-Roke” fremstår som en poetisk konkretisering af Grundtvigs tanker om troen og historiens formende rolle for menneskelivet. Det afspejler den kristne poetik, som han på dette tidspunkt formulerede. Toldberg fremhæver værket som særligt egnet til at belyse Grundtvigs symbolverden (1950, s. 79).

Flemming Lundgreen-Nielsen har givet digtet følgende skudsmål: “Med ‘Ragna-Roke’ har Grundtvig, i en af den kristne poetik afledt respekt for sine egne digteriske fragmenter og i despekt for dannet litterær smag, bragt en serie løst sammenknyttede scener, produkter af yderst forskellige digteriske stemninger, i trykken” (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 769). Allerede inden denne beskrivelse, har han konkluderet, at værket ikke lader sig “forsvare, dårligt nok forklare” (s. 763). Sune Auken, der er tilbøjelig til at være enig i den antagelse, påpeger dog, at digtet “[m]ed sin sære blanding af alvor og pjat (eller måske ligefrem: vrøvl), med sin samføring af kristent og hedensk og med sin profetisk-eskatologiske historietolkning, står [...] som en af de vigtigste mellemstationer fra *Heimdall* til *Nyaars-Morgen*” (Auken 2005, s. 327).

Overordnet tematiserer “Ragna-Roke” forholdet mellem hedenskab, kristendom og nutid. Mytologien har en hovedrolle i Grundtvigs skønlitterære forfatterskab, og han er på affattelsestidspunktet påbegyndt de store oversættelsesarbejder af Snorre, Saxo og det angelsaksiske epos om Bjovulf. Den ydre anledning for affattelsen af “Ragna-Roke” er, at 1817 var et jubilæumsår, 300-året for reformationen. Toldberg har tillige fremhævet Jens Baggesens *Det evige Sindbillede* (1815) som en tekst, Grundtvig mellem linjerne skriver imod (1950, s. 80).

Handlingen udspiller sig i nutiden, altså 1817. Aktualitet får digtet især i kraft af Grundtvigs lange forord, hvor han begrundet sin digteriske fremgangsmåde og fremkommer med harsk kritik af tidsskriftet *Athene*, hvis hovedudgiver var Christian Molbech, Grundtvigs ungdomsven; mellem de to havde der været kold luft siden Grundtvigs udgivelse af skandaleværket *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng* (se indledningen hertil, [afsnit 3](#)). Grundtvig kritiserer de æstetiske holdninger og forestillingen om kunstens selvgyldehed, der blev udtrykt i tidsskriftet.

Persongalleriet i “Ragna-Roke” er hentet fra den nordiske sagn- og mytehistorie, og med personernes direkte relation til Luthers forkyndelse (2. scene) og jubilæumsåret som baggrund slår Grundtvig bro over tidsaldrene (jf. Toldberg 1950, s. 83).

Selv betegner Grundtvig i fortalen til *Danne-Virke* 3 digtet som et brudstykke og forudser, at samtiden vil finde det “erkedumt”, i det mindste, når han har skrevet det hele (Grundtvig 1817, s. XIV). I Grundtvig-arkivet findes en række manuskripter, der mere eller mindre påviseligt kan knyttes til “Ragna-Roke” (jf. [tekstredøgørelsen](#)), men på tryk kom der ikke mere fra Grundtvigs hånd i den konkrete sammenhæng. Manuskripterne er bl.a. behandlet i Toldberg 1950 og Lundgreen-Nielsen 1980.

2 “Ragna-Roke” – scene for scene

2.1 Motto

Digtet indledes med et motto bestående af Grundtvigs tilpassede oversættelse af strofe 40-41 fra *Det andet kvad om Helge Hundingsbane (Helgakviða Hundingsbana II)*, der findes blandt teksterne i *Den ældre Edda*. Stroferne er et replikskifte mellem valkyrien Sigruns trælkvind og Sigruns elskede, den døde kriger Helge. Han har af Odin for en stund fået lov til at vende tilbage med sine krigere fra Valhal til sin gravhøj. Stroferne føjer en dimension til fortolkningen af digtets titel. Trælkvinden spørger om ragnarok er oprunden, eller om det er et blændværk, hun ser. Dertil svarer Helge afvisende. Ragnarok er *endnu* ikke forestående, de har blot fået en kortvarig tilladelse til at ride igen blandt de levende. I originalskriftet er Helges svar blankt afvisende, men i Grundtvigs gendigtning gør tilføjelsen af 'endnu' ragnarok nærværende (se Toldberg 1950, s. 82 f., og Auken 2005, s. 334 f.).

2.2 Forord

Forordet har form som et rimbrev, en klassisk lyrisk genre Grundtvig før havde anvendt, og som i Danmark især mestredes af Jens Baggesen. Rimbrevet (eller den poetiske epistel) henter sin formmodel fra bl.a. Horats og Ovid og afspejler for så vidt oplysningstidens litterære fokus på antikken.

I de to første afsnit af forordet imødegår Grundtvig med en kraftig ironisk tone tidens poetik, den romantiske tanke om kunstens selvgylldighed, og fokuserer på den mere begrænsede digter (sig selv), der ikke som det virkelighedsfjerne geni "spiller bare for at spille", men "altid har et Maal i Sigte" (s. 302). Han fremdrager Horats, Orfeus og Brage som sine ligemænd, der "sikkert heller ikke spilt for ingen Ting" (s. 304). Med et velvalgt rimpar fremfører han sin beklagelse over indflydelsen i åndslivet fra det tyske – selv er han rundet af det *jyske*, dvs. det folkelige og jævne; han har endda haft tid til at studere dialekterne.

Ud over kritikken af den formålsløse kunst, gør Grundtvig også op med det romantiske krav om originalitet, "at digte Splinter-Nyt" (s. 304). Til alle tider har digterne opført sig som tyveknægte, nogle med mere succes andre: "Dog mangan Een fik Ord for Mester i at stjæle, / Enddog han havde fast kun Nemme til at hæle" (s. 305). Traditionen har en vigtig betydning for Grundtvig, og den vender han sig mod i sin digtning; man forstår, at han anser de fleste digtere for 'hælere', siden nyskabelser i kunsten er "sjeldne Vahre" (s. 305, jf. Toldberg 1950, s. 87). Efter denne ironiske nedgradering af sig selv fra geni til det underordnede talent, præsenterer han sit digteriske alternativ, altså "Ragna-Roke", som "Husmands-Kost" til et tidsfordriv, hvad man på jysk kalder et "Æmter" (s. 307). Til degraderingen hæftes nu også denne folkelige betegnelse, der af Grundtvig er centralt betonet allerede med værkets overskrift.

Derefter kommer angrebet på tidsskriftet *Athene*, der i juli 1817 havde bragt en generel kritik af Grundtvigs litterære udvikling, i hvilken han kun havde været "altfor heldig i sine Bestræbelser efter at tilintetgjøre sin litteraire Værdi, ja man kunde sige sin hele aandelige Virksomhed" (Hjort 1817, s. 77). Yderligere kritiseres han for at have resigneret kunstnerisk, efter han har kastet sig i armene på den saliggørende tro, som han *vil* finde i Luthers lære. Allerede i januarnummeret 1815 fik Grundtvigs *Roskilde-Riim* (1814) skudsmål som et værk, hvori "han virkelig har druknet endeel

Poesie i utallige Riim” (“Almindeligt Oversyn af den danske Litteratur i Aaret 1814”, s. 75). Grundtvig parafraserer flere steder artiklerne (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 764, og Toldberg 1955, s. 64 f.), og den omtalte drukning giver ham anledning til at fremkomme med en række maritime ordspil og billeder i fortalen. Sluttelig, for at understrege sin ydmyge position i samtiden, sammenligner Grundtvig sig selv med en flue, først siddende udsat på “Tidens lange Næse” (s. 309), dernæst som fluen, kendt fra *Den yngre Edda*, der forstyrrer dværgen Brok ved blæsebælgen, mens Mjølner smedes; resultatet er hammerens fejltagtig korte skaft.

Lundgreen-Nielsen fremhæver, at de iscenesatte ironiske lag i fortalen er svære at gennemskue (1980, s. 764). Samtidig er de dog afgørende for, at Grundtvig kan revse og distancere sig fra tidsånden (Toldberg 1950, s. 87). Hans sigte er at imødegå den romantiske poetik og tanken om kunstens selvgyldighed og genindsætte det kristne moment på dets rette plads i poesien. Fornedrelse og ydmyghed, at gøre sig lille, er centrale elementer i digtet. Toldberg har peget på, at værkets helhedstanke består i fremhævelsen af Luthers nådeforkyndelse og fokusere på forholdet mellem Gud og mennesket, med mennesket underlagt og prisgivet Guds vilje. Fromhed og selvfordedrelse går hånd i hånd i den forbindelse (Toldberg 1950, s. 81).

2.3 Første scene

Første scene af “Ragna-Roke” indledes med en dialog i prosa mellem Norne-Giæst og Holger. De repræsenterer i udgangspunktet hver sit stadie af kristendommen: Holger er på vej ud for korporligt at kæmpe for troen, men overbevises af den mildere stemte Norne-Giæst om at lade “Naade gaae for Ret!” (s. 313). I stedet forhører Norne-Giæst sig hos Holger om, hvor denne skal holde jubelfest, dvs. reformationsjubilæet, og overtaler ham til at drage med sig til Luthers grav i Wittenberg. Forinden vil Norne-Giæst dog lægge vejen forbi Saga på Brattingborg (om Grundtvigs udnævnelse af Brattingborg som Sagas bolig se Toldberg 1950, s. 83 f.).

Holger vil gerne med, men først skal det afklares, hvordan transporten kan foregå, da ingen af de to har kræfter til at bære hinanden. Norne-Giæst tilbyder Holger plads i lyskassen i sin harpe, hvis Holger henter den ned fra storstuen. Harpen og henvisningen til Aslaug (s. 318) er en allusion til *Vølsungesaga*, hvor det berettes, at Aslaugs fosterfader Heimer skjuler hende i sin harpe under flugten til Norge. Holger anfører, at han er for stor til at kunne være der og i øvrigt slet ikke kan løfte den, hvortil Norne-Giæst beder ham knæle og ydmyge sig (med allusion til Matt 18,1-4): “større end et Barn veed du jo nok, du maa ikke være”, for på den måde “er du stærkere og den lettere, saa gaaer det nok” (s. 318). Holger indvilliger i at gøre et forsøg og lover, at han for altid vil binde sig til Norne-Giæst, leve og dø med ham, hvis det lykkes. Scenen afsluttes med Norne-Giæsts versmonolog, hvor han sluttelig kan konstatere, at Holger med sin bøn rent faktisk har formået at blive som barn igen (s. 320). Også himmelkoret viser sin glæde og afsynger tre strofer af den gamle julesalme “Et Barn er født i Bethlehem” (fra Hans Thomissøns salmebog, 1569).

2.4 Anden scene

Hvor replikkerne i første scene var holdt i prosa, anvendes i næste scene traditionelle

blankvers. Af Norne-Giæsts indledende replik forstår man, at scenen finder sted ved Luthers grav, hvor Norne-Giæst i en tale iblandet en række bibelreferencer tilbyder at lade sit lys brænde for at oplyse det åndelige mørke, der endnu hersker i verden (s. 320). I sagnet om Norne-Giæst fra *Olav Tryggvesons Saga* er det kun Norne-Giæst, der ender sit liv, når lyset brænder ud; det sker efter han har modtaget den kristne tro. I "Ragna-Roke" bevirker Grundtvigs personkobling, at også Holger må lade livet (et eksempel på Grundtvigs sammensmeltning af disparate elementer, jf. Toldberg 1950, s. 150). I hvert fald er han noget betænkelig:

"Nu beder du mig tænde selv mit Baal! / Ei vil jeg trodse, og ei tør jeg klage, / Ei maa jeg vægre mig, din Villje skee! / Men, først besind dig paa den sære Tanke, / Og føl dig for om Villien er Guds! / Thi hvad der leve kan til Herrens Ære, / Det veed jeg vist Han ikke vil skal døe" (s. 322 f.). Norne-Giæst formår dog med henvisning til Jesu død og opstandelse at overbevise Holger om nødvendigheden af at brænde lyset ned.

Derefter fremfører han på Holgers foranledning et kvad til opmuntring. I 26 strofer med inddragelse af nordiske og angelsaksiske sagnfigurer anspores Holger til at finde roen og troen i Luthers lære. Selv Norne-Giæst vil genopstå: "Og jeg skal da opvaagne / Alt til den Jubel-Fest. / Brænd sygt, brænd ud min Kierte! / Det gløder i mit Hjerter, / Du tændes vist igien" (s. 329). Kvadet afsluttes fra strofe 20 med en let bearbejdet version af Johan Brunsmunds salmeoversættelse "HVi vilt du saa dig klage" (1687). Holger er efterfølgende vederkvæget, men efterspørger endnu et kvad: "Ydmyg beder jeg, at mig et Tegn / Før jeg døer, maa i den Tro stadfæste, / At ham tækkes, hvad jeg taaler her!" (s. 333). Til den henter Norne-Giæst inspiration (strofe 1, 3, 9) i Kingos påskesalme "SOM dend Gyldne Soel frembyder" (1689) og (Strofe 10) i sammes "HØrer til I høye Himle" (1689). Luthers ånd fremtræder derefter og istemmer "Vom Himmel hoch da komm' ich her", som han digtede i 1535 over juleevangeliet. Således beroliget går Holger Gud i møde: "Nu farer jeg herfra i Fred, / Mit Øie saae Guds Herlighed!" (s. 337).

Holgers himmelfart afføder Luthers gravtale over ham, som Grundtvig lader slutte med en efterlysning af den rette digterånd, "en Olding med sneehvide Haar!", der er "Skabt til at tone med Ynde for Gud!" som "Redskab for Bibelens hellige Aand!", altså en digter, der formår at digte sandt og kristent til Guds ære (s. 339). Harpen er et centralt billede i scenen, både som attribut til og som synonym for digteren, hvem Gud vil benytte som sit instrument (jf. Toldberg 1950, s. 81). Efterlysningen kalder endnu en ånd frem, nemlig ånden efter den angelsaksiske poet Cædmon, som straks tager harpebilledet op i sit syv strofer lange kvad og priser sine egne kvaliteter som kristen poet og som kong Davids efterfølger. Denne selvhævdelse har Luther indsigelser mod, som Cædmon dog affejer.

Scenen afsluttes med Norne-Giæsts lange kvad, hvor de første 11 strofer parafraaserer kapitel 84 i Salmernes Bog (Davids salmer). Lundgreen-Nielsen har peget på sammenhængen mellem dette kvad og det foregående i samme scene: "Den himmelrettede bevægelse i Davidssalmen svarer til forrige digts Kingo-citat, den dalende bevægelse i Kristi fornedrelse til det nedsendte englebudskab i Luthers førnævnte julesalme". Han afslutter karakteristikken af scenen: "I entydig alvorlig tone har den først og fremmest demonstreret troens og den troende digters magt, selv

over døden” (1980, s. 766).

2.5 Tredje scene

I tredje scene er stedet rykket fra Luthers grav til omgivelserne ved Sagas bolig i morgenstunden. Første lange del af scenen består af Norne-Giæsts monolog, hvori han reflekterer over historiens væsen og betydning. Først med en konkret sansning af Sagas bolig, der beskrives med allusion til Valhal i *Gylfes Forblændelse* (*Gylfaginning*, afsnit 2), dernæst i en parallelisering af mytologien og historien, hvor han fastslår, at “Fædres Asgaard var og Sagas Borg” (s. 353). *Vølvens spådom* (*Völuspá*), som for Grundtvig var den nordiske mytologis urtekst, fremdrages som forbindelsen mellem oldtidens forestillinger om ragnarok og den kristne historie:

“Hvem kiender Völuspa, og seer det ei, / At Ragna-Roke er en Saga-Sone, / Og Seier-Støtten, Balders Bautasteen, / Den Pagtens Ark hvori paa gyldne Tavler, / Indgravet er det store Vidnesbyrd / Om Sagas Pagt med Norner og med Gimle!” (s. 353).

Norne-Giæst sidestiller således Balders sejrsmonument med pagtens ark fra *Det gamle Testamente*.

Sidste halvdel af scenen er en dialog mellem Norne-Giæst og Sagas portvogter, Fjølvid, der ikke vil lukke Norne-Giæst ind. Han har ifølge Toldberg stillet sig imellem historien (Saga) og dens discipel (Norne-Giæst) (1950, s. 86). Fjølvids gestalt og scenens optrin, hvor han udspørger Norne-Giæst, har Grundtvig hentet to steder: for det første fra *Den ældre Eddas* heltedigt *Fjølsvinns Sang* (*Fjølsvinnsmál*); her er Fjølvid en trold, der vogter borgen, hvor Menglød sidder fangen. For det andet fra *Gylfes Forblændelse* (*Gylfaginning*) i *Den yngre Edda*, hvor Fjølsvinn eller Fjølvid er et af Odins tilnavne. I “Ragna-Roke” gør Grundtvig ham til en repræsentant for den rationalistiske, selvsikre kundskab, som Norne-Giæst opponerer mod.

Figuren har altså ikke hjemme i sangen om Grimner (*Grimnismál*), hvor man ellers kan læse om Saga og Odin, men er Grundtvigs sammenstilling, hvilket allerede refereres til afslutningsvis i Norne-Giæsts monolog, hvor han får øje på Fjølvid: Portvogteren, der med al sin kløgt og sit vid sidder og iagttager historiens hændelser, han “Beskuer Veiens Løb og Folkets Færdsel, / Og det paa Ruden sig aftegner Alt, / Livagtig ret med sine egne Farver; / Men den Livagtighed er ogsaa Alt, / Hvad i dit Øie seirer over Døden” (s. 355). Med denne udtalelse har Grundtvig lagt en reel kritik af Fjølvid i munden på Norne-Giæst, idet ‘livagtighed’ skal forstås i betydningen en efterligning, en kopi (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 767). For Fjølvid er Sagas borg ikke andet end en efterklang, men for Norne-Giæst siger hans hjerte, at stedet er meget mere (s. 356). Det rationelle historiesyn mangler altså følelserne til at opridse andet end et overfladisk billede.

Toldberg peger på, at samtalen afhandler forudsætningerne for reformationen, altså bekæmpelsen af katolicismen og dens historiesyn (1950, s. 86). Grundtvig lader da også dialogen fremkomme med flere spydige bemærkninger om den tyske romantik, hvor flere af dens tænkere og tilhængere var konverteret til katolicismen; deriblandt Friedrich Schlegel, der hentydes til flere gange under navne som Irminsul og Mose-Uller (s. 362), hans studier i sanskrit samt hans idealistiske roman fra 1799,

Lucinde, der var et angreb på almindelig, borgerlig ægteskabsmoral. Med tiden udviklede Schlegel sig dog i en mere kristelig og konservativ retning og konverterede til katolicismen i 1809. I diskussionen mellem Norne-Giæst og Fjølvid bølger ordspillene frem og tilbage om, hvem der er arvtager til Saga, og slutter til sidst uden egentlig afklaring.

2.6 Fjerde scene

Scene fire er en dialog mellem Norne-Giæst og Saga selv. Oprindeligt var Saga en gudinde i nordisk mytologi, men for Grundtvig bliver hun en historiens muse, og i "Ragna-Roke" en reel mytologisk figur, der står som symbol for historien (Auken 2005, s. 331). Grundtvig lader Saga karakterisere sig selv i en formaning til Norne-Giæst: "Kom vel ihu: jeg raader ei mig selv, / Er skabt af Ham, hvem jeg til Verden bragde!". Hun omslutter altså både et før og efter Kristi, og derfor kan hun vidne om hans ord: "Mit Vidnesbyrd I har til Jubel-Festen / Om Ordets Virkninger i forstum Tid, / I see, det virkede, hvad I nu fattes; / Mit Vidnesbyrd er Lov og Prophetie" (s. 378). Med henvisningen til lovene og profetien får hun dermed, hvad Auken har betegnet som en gammeltestamentelig funktion 2005, s. 332.

Norne-Giæst ønsker i samtalen med Saga først at se i hendes store billedbog med billeder af "Aand og Folke-Færd" i modsætning til "Tydskens Billeder", der lærer deres børn i "Naturen at objectivere" (s. 376) – et hip til den tyske romantik og de rene naturstudier. Dernæst udbeder han sig hendes deltagelse i jubelfesten, som stadig er målet for hans færd. Mennesket har brug for historien for at kunne ledes til frelsen og få hjertekornet til at spire (s. 377). Auken beskriver den pågældende replik som "en sammensmeltning af gammeltestamentlige og mytologiske billeder"; i replikken:

"kommer hele frelseshistorien med syndefald, genløsning, opholdelse under et kærligt forsyn og endelig forløsning til udtryk i denne særegne blanding gennem beskrivelsen af en mangelsituation, det nulevende menneske er fanget i, hvor præcis forbindelsen til det historiske forløb frem til den endelige forløsning er problemet. Det lader sig kun løse, hvis Sagas historiske væsen igen kommer til at trone blandt menneskene. Længslen viser sig at være af eskatologisk karakter" (Auken 2005, s. 335).

Saga afviser imidlertid indbydelsen og svarer sluttelig med en sang, hvor det norrøne ragnarok tolkes som et forvarsel om den kristne opstandelse og frelse. Balder og Vale udgør sammen en kristustransfiguration, og Loke knyttes til djævelen. Samtidig synger hun til Norne-Giæst: "Ei hos de Døde om Kraften du leder, / Af den Opstandne du faaer som du beder!" (s. 380), det er troen på den opstandne, der giver mennesket kraften, de savner.

I sangens sidste strofe foreslår Saga at vække mytologiens helte, men advarer samtidig: "Viid kun, at skeer det, da løsnes og Loke, / Hardt det da lakker imod Ragna-Roke" (s. 380). Med denne advarsel hængende begynder sidste scene.

2.7 Femte scene

I femte og afsluttende scene optræder en lysalf og Saga. Ragnarokforestillingen

udlægges i en pastiche på norrønt allittererende versemål, hvis sproglige udtryk er hentet fra første strofe af *Odins Ravnegaldur* (*Hrafnagaldur Óðins*); lysalfen proklamerer ragnaroks komme og beskriver varslerne, der går forud. Saga svarer tvivlrådigt og parafraserer mottoet, der indleder værket: “Dog maa jeg spørge: / Springer nu Buen, / Eller skal Hjemlov / Hildinger gives!” (s. 381). Lysalfen svarer dertil noget uklart, og i den afsluttende replik synes Saga at forberede de yderste dages komme; hun påkalder “Alle I Aander / Onde og Gode, / Som har i Midgaard / Manddom bedrevet” og afslutter værket med ordene: “Sandhed forklare / Kiærligheds Gaade!” (s. 382). Lundgreen-Nielsen har om de sidste vers noteret: “Hendes sidste ord er et ønske om sammenfald hos menneskene mellem hjernens og hjertets trang, mens fra Guds side ‘Sandhed’ (Gud) ‘forklare’ (gennemlyse og gennemgløde) ‘Kiærligheds Gaade’ (den for forstanden ubegribelige forsoning ved Kristi død)” (1980, s. 768). Således står ragnarok som en visionær mytologisk udlægning af den kristne (sande) dommedag; forestillingen er iboende den nordiske mytologi, noget Grundtvig synes at have ment siden sit tidlige mytologiske forfatterskab.

3 *Danne-Virke* som baggrund

I fortalen til *Danne-Virke* 3, rekapitulerer Grundtvig sin hensigt med at skrive og udgive selve tidsskriftet. Han vil med bidragene forsøge at skabe et åndeligt, dansk forsvarsværk, som kan stå fast i tiden. Grundvolden for dette dansk-historiske tidsskrift, som Grundtvig karakteriserer *Danne-Virke*, er troen og kristendommen:

thi det var jo umuligt, at en Lærdom der aabenbarer Guds Forhold til Verden og Mennesket, Menneskets Bestemmelse, og Maaden, hvorpaa samme ene kan opnaaes, at den Lærdom kunde være sand, uden at finde sin Stadfæstelse overalt i Verden og Mennesket o: i alt Timeligt (s. X).

Kirkens grundvold er også historiens, og tillige fundament for det Grundtvig kalder ‘vidskaben’. Til forskel for videnskabernes beskæftigelse med et snævert fagområde må vidskab forstås som totaliteten af menneskets kundskaber og viden, der kontinuerligt søger at forklare virkeligheden herunder også ved inddragelse af videnskaberne (Auken 2005, s. 316). Historien såvel som kunst og vidskab skal anskues og erkendes med troen, Bibelens ord, for øje; hvis erkendelsen ikke er i overensstemmelse med troen, må den forkastes, for da er intet sandt erkendt.

Denne holdning hænger generelt sammen med Grundtvigs historie- og kristendomssyn efter hans åndelige krise i 1810, der betød, at han for en kort årrække slap tøjlerne til den nordiske mytologi, plæderede for en skriftnær tolkning af Guds ord og blev mere end kritisk over for den romantiske kristendomsopfattelse. Sidstnævnte indebar en forestilling om, at det absolutte kunne begribes gennem naturstudier. Det er dog, noterer Grundtvig i fortalen, et blændværk at forestille sig at kunne finde den evige ide i naturens formationer; han påpeger, at hjertet, ikke hovedet, er livets kilde, at historien, ikke naturen, leder til den sunde vidskab. I salighedens sag er den hjertelige tro og den brændende kærlighed afgørende (1817. XII f.).

Ifølge Grundtvigs overbevisning er der et særligt behov for et dansk værn mod

usandheder. Alt for længe har engelske, franske og tyske boglærde skabt uorden og virvar omkring de allervigtigste spørgsmål, dem om troen og vidskaben; som middel til at gen- og opretholde orden har Grundtvig tiltænkt det jævne, danske sprog en stor rolle:

at vi trænge til, at faae Konst og Videnskabelighed, og med eet Ord, det historiske Menneske-Liv, betragtet med, hvad Saga tillader os at kalde *et dansk Øie*, et Øie, der uden at bryde sig om Glimmer og Skryll, kun søger Sandhed, som den i Soelskin kan sees paa den jævne Mark, af enhver der vil lukke sine Øine op; at vi trænge dertil, og til at faae slige Betragtninger fremsatte i et saa jævnt og trohjertigt, men *just derfor* ogsaa dybt og træffende Sprog, som vort Moders-Maal beviislig er, det skal Ingen *med Sandhed* kunne nægte, som veed, i hvilket et *Vilderede* engelske, franske og tyske Boglærde have ført os, netop i Henseende til de allervigtigste Spørgsmaal (s. XI f.)

Netop det jævne danske sprog gør Grundtvig til en hovedsag i forordet til “Ragna-Roke”, ligesom det fremgår af den jyske genrebetegnelse ‘emter’ i digtets undertitel; dramaet er altså en eskatologisk verdenshistorie, hvor hedenskab og kristendom mødes – fortalt under navn af folkeligt eventyr eller remseagtig historie.

4 Anvendt litteratur

- “Almindeligt Oversyn af den danske Litteratur i Aaret 1814” i *Athene, et Maanedsskrift*, bind 4, januar 1815, s. 65-86. København.
- Auken, Sune (2005) *Sagas spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1817) *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 3. København.
- [Hjort, Peder] (1817) “Reflexioner over Litteraturen” i *Athene, et Maanedsskrift*, bind 9, juli, s. 74-96. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
- Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs Symbolverden*. København.
- Toldberg, Helge (1955) “Et uænset egenhændigt vidnesbyrd om Grundtvigs ungdom” i *Grundtvig-Studier* 1955, s. 58-75. København.